

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru s neformálními pečovateli

Krátké představení tazatele.

Krátké představení projektu a cílů rozhovoru.

Podepsání informovaného souhlasu ve dvou kopiích, jednu z nich si ponechat.

Zeptat se, zda je možné použít nahrávací zařízení. (Ujistit respondenta o anonymitě a bezpečném zacházení s poskytnutými informacemi.)

A. Poskytování péče

- Co je důvodem toho, že jste se začal (a) věnovat pečovatelské činnosti? (Motivace)
- O koho pečujete? Jaký je Váš vztah k osobě, o kterou pečujete? (Pozn. příbuzenský - jaký, profesionální, jiný)
- Jak dlouho již pečujete a v jaké míře?
- V čem Vaše péče spočívá?
- Dělíte se o péči s nějakou jinou osobou? Pokud ano, s kým a jakým způsobem?
- Jakým způsobem jste za svou péči odměňován(a)? (Pozn. Příspěvek na péči nebo jiná forma mzdy nebo jiným způsobem nebo není odměňován?)
- Považujete výši své odměny za adekvátní výkonu Vaší práce/péče?
- V čem, podle vás, spočívají největší přínosy Vaší práce/péče pro osobu, o kterou pečujete?
- V čem, podle vás, spočívají největší ztráty Vaší práce/péče pro osobu, o kterou pečujete?

B. Příspěvek na péči

- Jak velký příspěvek na péči pobírá osoba, o kterou pečujete?
- Považujete jeho výši za adekvátní jejím potřebám?
- Jak velký příspěvek na péči byste považoval(a) za adekvátní potřebám osoby, o kterou pečujete?
- Jakým způsobem jste získal(a) informace o tom, že Vaše blízká osoba má nárok na příspěvek na péči?
- Byl(a) jste dostatečně informován(a) o tom, k čemu můžete příspěvek na péči využít? (Jako odměnu pro Vás nebo jako prostředek nákupu sociálních služeb určených pro Vaši blízkou osobu.)
- Jak hodnotíte proces posuzování nároku na příspěvek na péči?

C. Přístup k dalším sociálním službám u osoby, o kterou respondent(ka) pečuje

- Využívá osoba, o kterou pečujete, nějaký typ služby (služeb) kromě toho, co mu poskytujete Vy?

Pokud využívá: Pokuste se je, prosím, přiblížit.

(Pozn. Nechte respondenta spontánně hovořit a v případě, že si nebude vědět rady, použijte návodné otázky níže)

- o Má osoba, o kterou pečujete, na zaplacení takovéto služby dostatek finančních prostředků?
- o Je tato služba pro Vás v dostupné vzdálenosti?
- o Má tato služba pro Vás vyhovující otvírací dobu, nebo můžete si zvolit čas, kdy budete tuto službu využívat?
- o Jsou tam volná místa?
- o Je takováto služba dostatečně kvalitní?
- o Je s nimi Váš klient spokojený?
- o Jste s danou sociální službou, příp. službami spokojený(á) Vy?

- Pokud využívá osoba, o kterou pečujete, více služeb (jakýchkoliv), myslíte si, že se vzájemně dobře doplňují?
- Potřebovala by osoba, o kterou pečujete, nějaký typ služby (služeb) kromě toho, co mu poskytnete Vy? Pokud ano, jakou službu?
- Pokud nevyužívá žádnou službu poskytovanou nějakou organizací, pokuste se vysvětlit proč.

D. Spolupráce s praktickým lékařem (lékařkou), agenturami domácí péče, příp. dalšími zdravotnickými službami

- Jak hodnotíte spolupráci s praktickým lékařem (lékařkou) ohledně péče o Vaši blízkou osobu?
- Jak hodnotíte spolupráci mezi praktickým lékařem (lékařkou) a případnými specialisty, agenturou domácí péče, příp. dalšími zdravotnickými službami? Jak hodnotíte spolupráci zdravotnických a sociálních služeb, např. domácí péče a pečovatelská služba?
- Máte dostatek informací ohledně toho, jak o Vaši blízkou osobu pečovat ze zdravotního hlediska?
- V případě, že Váš blízký potřebuje z důvodu svého zdravotního stavu rehabilitaci, má k ní přístup?
- Dochází praktický lékař(ka) k Vám domů nebo musíte jezdit do ambulance?
- Setkal(a) jste se s nějakými zásadními problémy v poskytování zdravotní péče o Vaši blízkou osobu?
- Máte osobní zkušenost se zdravotní péčí poskytovanou v léčebnách dlouhodobě nemocných, hospic, psychiatrická léčebna a další lůžkové zařízení? Jaká je Vaše zkušenost s touto péčí?
- Domníváte se, že poskytovatelé zdravotní i sociální péče Vás (jako pečovatele) berou jako důležitého partnera v péči o vaši blízkou osobu?

E. Spolupráce s úřady (městským úřadem, úřadem práce, atp.)

- Přicházíte do styku s úředníky městského úřadu nebo nějakými jinými sociálními pracovníky?
- Jak hodnotíte spolupráci s těmito úředníky ohledně péče o osobu, o kterou pečujete?
- Cítíte potřebu větší spolupráce s různými úřady ohledně poskytované péče? A v jakém směru?

F. Spolupráce se zdravotními pojišťovnami

- Máte nějaké zkušenosti se ZP ohledně péče o závislou osobu, čeho se týkaly a jak byste je zhodnotil(a)?
- Pokud jste žádali o zaplacení (proplacení) zdravotní pomůcky nebo pomůcek pro osobu, o níž pečujete, jak byste hodnotil(a) jednání se zdravotní pojišťovnou?

G. Podpora pečovatele

- Využíváte nějakou pomoc zaměřenou na Vás jako pečující osobu? V čem spočívá?

o Jak byste ohodnotil(a) význam této služby pro Vás?

o Pokud ne, uvítal(a) byste nějakou pomoc? Jakou? (Pozn. pro tazatele - odlehčovací služby, osobní asistence, psychologické poradenství/pomoc psychologa, možnost pracovat na částečný úvazek v původním nebo profesně blízkém zaměstnání – legislativa by to mohla umožnit, včetně návratu do původního zaměstnání, poskytování péče jako náhradní doba pro účely uznání nároku na starobní důchod, vzdělávání,....)

- Máte k dispozici jako pečovatel dostatek informací, abyste věděl(a), jak se k osobě, o kterou pečujete chovat, jak k ní přistupovat, jakou má psychologii a co dělat v případě krize? A kde jste tyto informace získal(a)? Pokud je nemáte, uvítal(a) byste je a jakou formou?

H. Informovanost

- Máte dostatek informací o službách, které by Vám nebo osobě, o kterou pečujete, pomohly řešit Vaši životní (sociální) situaci?
- Jakým způsobem jste získával(a) informace o možnostech řešení situace, do které se osoba, o níž pečujete, dostala?
- Jak jste se dozvěděl(a) o službách, které využíváte? Vyhledal(a) jste je sám(a) aktivně nebo Vás na ně navedla nějaká jiná osoba/ organizace/ úřad?
- Jakou formu by podle vás měly mít informace, které byste potřeboval(a)?
- Domníváte se, že by měla být veřejnost (a příp. lidé ve vašem okolí) o životním (sociálním) problému osoby, o kterou pečujete, a o možnostech pomoci více informována? Jakým způsobem?

I. Životní situace a výhled do budoucna

Ted' bychom se rádi dozvěděly něco o Vaší osobní situaci a prožívání. O tom, jak se Vy vyrovnáváte s nároky péče o Vaši blízkou osobu.

- Jak byste popsal (a) Vaši současnou životní (sociální) situaci?
- Jakým způsobem se změnila Vaše životní (sociální, ekonomická, rodinná) situace v okamžiku, kdy jste začal (a) pečovat?
- Jak se s novou situací (potřebou péče o blízkou osobu) vyrovnala Vaše nejbližší rodina?
- Jak se vyrovnáváte s psychickou náročností péče, kterou poskytujete své blízké osobě?
- V čem spočívají největší přínosy Vaší práce/péče pro Vás?
- V čem spočívají největší ztráty Vaší práce/péče pro Vás?
- Uvažoval(a) jste, co podniknete, pokud již nebudete schopen(a) pečovat o svoji blízkou osobu? Jaké řešení zvolíte?
- Vykonáváte ještě své původní povolání? Pokud ano, na plný nebo na částečný úvazek?
- Pokud ne, chtěl(a) byste se vrátit ke svému původnímu zaměstnání? Myslíte si, že to bude ještě možné? (Proč ano/ne?) Co by Vám v návratu pomohlo?
- Chcete se poskytování péče věnovat i nadále, příp. se rekvafikovat a vykonávat tento typ zaměstnání i profesionálně? (pozn. Pokud víte, že se respondent věnuje péči profesionálně, vynechte druhou část otázky)
- V jakých dalších oblastech Vašeho života byste přivítal(a) pomoc? Co by Vám pomohlo, aby se Vám pečovalo lépe, případně co by pomohlo řešit Vaše problémy?
- Myslíte si, že Vaše práce – poskytování péče – je dostatečně ohodnoceno společností? (finančně, příp. morálně)
- Představte si ideální řešení situace pro Vás, jako pro pečující osobu a jak by v tomto případě mohl vypadat váš všední den. (Pozn. Pro tazatele: v případě bezradnosti dotazovaných konfrontujte s realitou konkrétního respondenta)
- Pokud se podíváte do minulosti, postupoval(a) byste v nějakém případě týkajícím se péče o Vaši blízkou osobu jiným způsobem? Pokud ano, blíže specifikujte.

J. Otázky ostatní

- Máte povědomí o tom, jaké změny probíhají v rámci sociální reformy a zároveň se Vás jako pečovatele dotýkají?
- Jak byste zhodnotila: Změny a slučování příspěvků na mobilitu a zvláštní pomůcku, sKarty.
- Máte povědomí o organizacích, které bojují proti změnám v oblasti ZP?
- Jaké formy dopravy využíváte? Využíváte i veřejnou dopravu? Jak jí hodnotíte?

K. Socio-ekonomické ukazatele

(otázky, které byly již zodpovězeny, vyplní tazatel sám, ostatní společně s respondentem)

Pohlaví pečovatele: o muž o žena

Pohlaví osoby, o kterou pečuje: o muž o žena

Věk pečovatele:

Věk osoby, o kterou pečuje:

Stav pečovatele:

o svobodný/á

o vdaná/ženatý

o rozvedená/rozvedený

o druh/družka

o vdovec/vdova

Stav osoby, o kterou pečuje:

o svobodný/á

o vdaná/ženatý

o rozvedená/rozvedený

o druh/družka

o vdovec/vdova

Bydlení osoby, o kterou pečuje:

o doma

o rezidenční služba

o jiné:.....

Vzdělání pečovatele:

o základní bez vyučení

o středoškolské s maturitou

o středoškolské bez maturity

o VŠ nebo VOŠ

Ekonomická aktivita pečovatele (můžete označit více možností)

o ekonomicky neaktivní (důchodce -starobní, invalidní, na mateřské, studuje, apod.),

o zaměstnaný/á na plný úvazek,

o zaměstnaný/á na částečný úvazek,

o podniká,

o hledá si práci

Děkuji za Váš čas.

Příloha č. 2: Scénář rozhovoru s pracovníky vybraných odlehčovacích služeb

Krátké představení tazatele.

Krátké představení projektu a cílů rozhovoru.

Podepsání informovaného souhlasu ve dvou kopiích, jednu z nich si ponechat.

Zeptat se, zda je možné použít nahrávací zařízení. (Ujistit respondenta o anonymitě a bezpečném zacházení s poskytnutými informacemi.)

A. O pracovníkovi

- Na jaké pozici pracujete?
- Co tato pozice obnáší? Co běžně vykonáváte?
- Jak dlouho zde pracujete? A jak dlouho pracujete v oboru?
- Jaké další služby nabízí Vaše pracoviště, i když se jich přímo nezúčastňujete?
- Co Vás vedlo k tomu, že jste se orientoval/a na sociální oblast?

B. Péče

- Jak byste popsal/a klasického domácího pečovatele o osobu se zdravotním postižením? (pohlaví, věk, ekonomická aktivita, problémy...)
- V čem podle Vás spočívá největší náročnost péče o zdravotně postiženého?
- Jak jsou neformální pečující za výkon péče odměňováni? (finančně i jinak)
- Kde spatřujete největší ztráty pro pečovatele, když se starají o osobu se zdravotním postižením?
- Našel/našla byste nějaké přínosy péče o OZP pro pečující osoby?

C. Příspěvek na péči

- Jak byste zhodnotil/a výši příspěvku na péči? (tak, jak je stanovena pro jednotlivé stupně závislosti)
- Považujete jeho výši za adekvátní potřebám OZP?
- Stěžují si Vaši klienti či jejich rodiny na výši příspěvku na péči či na způsob jeho přiznávání? Pokud ano, co je nejvíce pálí?
- Jak byste zhodnotil/a proces posuzování nároku na příspěvek na péči? Je zde nějaký problematický aspekt?

D. Sociální služby

- Máte pocit, že je ve Vašem okolí dostatek sociálních služeb určených pro osoby se ZP?
- Můžete nějaké jmenovat?
- Stěžují si klienti nebo jejich rodiny na otázky kolem sociálních služeb? (nedostupnost, velká vzdálenost, nekvalitní služba, přístup pracovníků atd.)
- Co by se dalo v této oblasti dle Vašeho názoru zlepšit?

E. Zdravotnické služby a zdravotní pojišťovny

- Jak hodnotí klienti spolupráci s lékaři? (v pořádku, problémy, špatný přístup atd.)
- Dlouhodobá péče spadá do rezortu zdravotnictví a sociálního, máte pocit, že spolu tyto dva sektory dobře spolupracují v rámci péče o OZP? (spolupráce sociálních a zdravotnických zařízení)

- Setkávají se klienty (jejich zástupci) s problémy při žádosti o proplácení pomůcek? Pokud ano, s jakými?

F. Informovanost

- Stěžují si klienti na nedostatek informací? (ohledně služeb, příspěvku na péči, proplácení pomůcek atd.)
- Které informace jim nejvíce chybí?
- Kde potřebné informace nejčastěji získávají?
- Jakou formu by dle Vašeho názoru měly mít informace pro pečující osoby? (médiu, skrze ranou péči, od lékařů, od psychologů atd.)

G. Životní situace pečujících osob

- Jakým způsobem se změní životní situace osob v okamžiku, kdy začnou pečovat o OZP?
- Jak se s nastalou situací vyrovnává rodina? (partnerské problémy, přerušování styků s prarodiči atd.)
- Zvažují pečující osoby, co nastane, když už nebudou schopné se o OZP starat? Jaká nabízejí řešení?
- Jakou roli hraje pro pečující osoby možnost využívat Vaše zařízení?
- Jakou roli hraje pro pečovatele možnost pracovat (alespoň brigáda, částečný úvazek)?
- Myslíte si, že jsou neformální pečující dostatečně ohodnoceni společností a státem?
- Co by dle Vašeho názoru nejvíce usnadnilo život pečujícím osobám?

H. Ostatní

- Ve své diplomové práci považuji neformální pečovatele za „neviditelné aktéry veřejných politik“. Jsou společností a státem uznáváni jako potřební a jsou veskrze pozitivně vnímáni, nicméně mají velmi malou politickou moc. Jejich problémy se proto neřeší nebo řeší jen velmi omezeně. Zdá se Vám toto označení jako příhodné v českém prostředí?
- Napadá Vás ještě něco, co byste chtěl/a k tématu neformálních pečujících o OZP dodat?

Děkuji za Váš čas.

Příloha č. 3: Souhlas s provedením rozhovoru¹

SOUHLAS S ROZHOVOREM ZA ÚČELEM SBĚRU DAT K VÝZKUMU

Název projektu: Role a potřeby neformálních pečujících ve vztahu k sociální politice

Kontaktní informace na tazatele (jméno, e-mail, telefon): Jitka Hošťálková, Jitka.Hostalkova@seznam.cz

Záměr projektu: Záměrem projektu „Role a potřeby neformálních pečujících ve vztahu k sociální politice“ je získat informace o oblasti neformální péče a postavení pečovatelů v České republice.

Co zahrnuje účast na výzkumu: Vaše účast bude zahrnovat poskytnutí rozhovoru trvajícího přibližně jednu hodinu.

Svým podpisem stvrzuji, že jsem byl/a seznámen/a s účelem výzkumu, že moje účast na rozhovoru je zcela dobrovolná a že jsem si vědom/a toho, že kdykoli během rozhovoru můžu odmítnout odpovédět na otázky, na které nechci odpovédět a že mám také právo rozhovor kdykoli ukončit.

Jsem si vědom/a toho, že rozhovor bude zaznamenáván na diktafon a přepsán do písemné formy. Přepis rozhovoru bude důvěrný a ve výstupech výzkumného projektu nebudou uvedeny údaje, podle kterých by bylo možné mě nebo další osoby mnou zmíněné v rozhovoru identifikovat.

Souhlas

Souhlasím s účastí ve výzkumu a provedením rozhovoru.	ANO	NE
Přeji si být informován/a o výsledcích výzkumu.	ANO	NE

Podpis účastníka/ce: _____

Jméno účastníka/ce (hůlkovým písmem): _____

Podpis tazatele: _____

Dne: _____

¹ Tento informovaný souhlas s provedením rozhovoru byl použit také při sběru dat za účelem sepsání těchto odborných článků:

Kotrusová M., Dobiášová K., Hošťálková J. *Role rodinných pečovatelů v systému sociální a zdravotní péče v ČR 2013*. Fórum sociální politiky. Číslo 6. 2013.

Dobiášová, K., Kotrusová, M., Hošťálková, J. *Dlouhodobá péče o seniory a osoby se zdravotním postižením perspektivou neformálních pečujících*. 2013. Zdravotnictví v České republice.